

Yazıya Güzelleme

Ali GÖÇER

-Yazının sınırında duruyorum, kelimelerim, haşarı kuşlarım, uçup duruyorsunuz başımda. Kelimelerim, hıştırtınızı duyuyorum ya, şükrediyorum.

Kelimelerle barışmalıyım dedi aklım.

Hiç bağırasım yok. Ama çok cümlem var masamın üstünde, hepsi dağınık. Bir türlü söz geçiremiyorum. Böylesi durumlarda kalkar tıraş olurum, bir de duş alırım. Artık yeni bir başlangıç için donanımlıyım. Kararlı olduğumu anlayan cümlelerim kuzu kuzu toparlanmaya başlar.

Bazen de beton gibi ağırlaşır cümlelerim, beynimden bir türlü söküp alamam. Kalın bir urgana bağlar öyle çekerim. Bunca zahmetin sonunda masamın üstüne dizdiğim cümlelerin çoğu kez hiç de matah şeyler olmadığını görmek acıtır beni. Sanki ulaşamadığımda daha değerliydim. Yaşam da öyle değil mi? Ulaşamadıklarımız hep değerli olmuştur. Belki de beynimden hasarlı çıkmıştır. Ne de olsa organla çekip almak kimi hasarlara neden olabilir. Hemen kaldırıp çöpe atarım onları, acımam.

Atmasını bilmeyen, arındırmasını da bilemez. Çürük yol arkadaşlarını da öyle yaparım: Kaldırıp atarım, bir daha da düşünmem bile onları.

Bana kayadan fıskıran dağ suyu gibi arı duru cümleler gerekli.

Zayıf kaypak cümleleri sevmem.

Paris metrosunda Edith Piaf şarkı söyler gibi melankolik cümleler doluşmanın mı belleğime, rutubetli hem de, hafiften küflenmiş. Hemen güneşe çıkarıp kurutmalıyım ki işe yarayanları toparlamalıyım. Kalanını da Seine nehrine doldur gitsin.

Paris deyince imgeler kentidir demek gerek. Bilet gişelerinin yanında kimse aldırmandan flütünü çalan genç kız bir imge olarak beynime yapıştı kaldı.

İmgelemimdeki Paris'le gerçeğini bir türlü örtüştüremedim. Tüm ilişkiler mekanik bir disiplin içinde. Bu denli düzen insani mi diye düşünmeden edemi-

yorum. İnsan biraz pejmürde olmalı, beklenmedik davranışlarla da karşılaşılabilmesi. Paris'te beklenmedik bir şey yok. Şaşırmalıydım, ama şaşıramadım. Bu kadar düzen insani değil diye düşündüm. İnsanlarının ruh depremlerinin yıkıntılarını gizlemek için kentlerini düzenleyenlere seslensem; ey koca kafalar asıl olan insandır desem sesimi duyarlar mı?

Paris'te şaşırdığım an Quartier Latin'de gezerken romanlardan hep hayalimde büyüttüğüm Café de Flore'le karşılaşmak oldu. Birden kendimi önünde bulunca sanki Balzac romanından çıkıp gelmiş Estelle ile karşılaşmışım gibi oldu. Biraz aşıfta bir tarz.Paris bir duygu, Paris bir atmosfer. Somut olarak baktığımız Paris'te kocaman çelik yığınının oluşmuş bir Eysel görürüz.

Edebiyatın, şiirin, resmin ve kültürün gücüyle oluşmuş Cafelerin büyüğü tütüsünde Paris içime akan bir Seine oldu hep.

Paris metrosunda ellerinde kızıl bayraklı bir grup bir şeyi protesto ediyordu. Biz de tam karşılarında idik. Yumruğumuzu kaldırıp onlara katıldık. Biz de protesto ettik. Neyi protesto ettiğimizin önemi yoktu. Bir karşı koyuştu onlarınki. Her karşıkoş bir direntiyi gerektirir. Direnmek onurludur, yürek ister. Vakarlıdır yiğitlik ister. Biz bir grup arkadaş rastlantı sonucu oradaydık ve muhalif bir gelenekten geliyorduk. 20. yüzyılın en büyük muhaliflerinden olan Nuri Pakdil burada olsa yumruğunu kaldırır ve dört köşe olmuş bir mutlulukla bu topluluğa karşı yumruğu ile seremoni yapardı. Ona hürmeten biz de öyle yaptık.

Yazmak Paris'te varolmanın bir izdüşümü gibi adım attığım sokaklarda benden bir adım önde hep yürüdü durdu.

Yazı kitaba dokunmalı.

Böyle mi olmalıydı bu cümle? Şimdi, dağda bir şelalenin serinliğinde saçlarını ıslatmak gibi lirik bir dokunuş düşleyebilirim.

Yazı kitaba dokunmalı öyle mi, yazmak hayata dokunmalı.

Yeni yeni alışıyorum hayata.
Devrik bir cümle gibiyiz.
Sondan başladık yaşamaya.
Yeni okuyorum bu kitabı
Henüz bitmemiş şarkılarım var
Bir güzel cümlelerim var kardeşlerim.

Sayfalarını açtığımda kitabın kokusu olurdu.

Kitabın sayfalarına dokunarak onunla aramda bir elektrik oluştuğunda çor-

ba parası mı kitap mı cümlesini belleğimizden geçirmek bir aşkı bizim için. Bizim kuşak için.

Artık kitaplar kokmuyor.
Belki de o yüzdendir bu denli soğuk oluşu.
Kitap kokmayınca ben nasıl gizemli dünyalardan tütsü koklayacağım.
Yazmak hayatı koklamakla başlar oysa.

Canım sıkılıyor. El Greco'ya mektup mu yazsam?

Yazmanın sınırında duruyorum.
Davudi cümlelerim var daha.
Aklımı yoruyorum. Yazmalıyım o cümleyi de.
Sorumluluk, tuş ediyor beni: Yazmalıyım.
Yazmak varolmak için gerekli bir eylem.
Öyleyse varolmalıyım.
Yazarak varolmalıyım.
Sırtımda ağır bir taşı yazmak sancısı.

Yazı, sorumluluğumu tanımlayan avdı, yazmalı ve kendime katmalıydım.

Yazar bir taraftan da avcıdır. Kelime avcısı.

Yazmak yazarla kelimeler arasında amansız bir savaştır.

Bu yüzden çok sözcük vurdum, hiç dönüp bakmadım ardıma. Avcılığında tazi kullanmam. Vurduğum kelimeleri orada bırakırım. Bakarsın bir aç hayvan ulaşır da karnını doyurur.

Mevlâna'nın o cezbe anında ne kadar kelime vurduğunun hesabını kimse tutmamıştır. O, insan ruhunun derinliklerinde ne kadar aşağılara indi şimdiye değin bir ölçen de çıkmamıştır.

Borges, Batının mistik Doğulusu; dağdan dağa zıplayan ışık gibi dans ettirmiştir kelimeleri.

Nietzsche, serseri, manyak, sevimli, adamım yani.

Yazar kelimelerine âşıktır.
Yazar kelimelerinden nefret eder.
Bu ironik ilişki kelimelerin yazara ne verdiği ile ilgilidir.

Yazar avına pusu kurmuş avcıdır desek.

Doğru yerde, doğru kelimeyi bulduğu zaman ona kan verir. Ona sevgi ve şefkatini verir, onu sever. Çünkü kelime ona cümlenin içinde yeni bir dünyanın kapısını aralamıştır. Soğuk kış günü bulutların arasından başını uzatan güneş gibidir.

Ama cümleye monte ettiği kelime o cümleye bir şey katmıyorsa ne diye sevecek, tutup çöpe atar. Atmalıdır da.

İyi yazar olağanüstü sevecenlikle acımasızlık gibi iki uç noktada durur. Kelimelerini öper başına koyar ya da çöpe atıp ardına bile bakmaz.

Susuzluğumu giderecek cümleler isterim.

Başımda serin bahar rüzgârları estirecek cümleler isterim.

Yazarının sayfalarına saldığı cümleleri ayağını yerden kesmeli, yeğnileştirmeli onu kuşlar gibi.

Yazı sorumluluktur.

Yazı yükür, ağır, çok ağır, kurşun gibi. Bazen insanın içinde zehirli bir yılan gibi çöreklenip kalır. Bir türlü çıkaramazsın. Olgunlaşıp kıvamına gelmemiştir belli.

Yazı dokunmaktır hayata.

Yazarın geniş bir yaşam derinliğı vardır hem geçmişe hem geleceğe dönük. Yazı bu sürece dokunabiliyorsa, yaşam içinde karşılık bulabiliyor demektir. Yoksa bir sürü laf ebeliğı yapıp durursun. Kendini yazar sanırsın.

Yazı yürekten kanamaktır.

Çünkü has yazar yürekle yazar.

Kanamak hissetmektir, acı çekmektir, diri ve uyanık olmaktır. İyi cümle rahatlıkla yazılmaz.

Yazı; kalbin türküsüdür.

Cümlelerin üstüne kalbimi örtüyorsam, onu ısıtıyor, okşuyor, besliyor seviyorsam, o da, o zaman bülbül gibi ötecektir. Böyledir yazmak serüveni. Yoğun emek vermemişsen kekremsi tadını asla yok edemezsin.

Şimdi zeytinyağında dinlendirilmiş ılık bir cümle söyleyeceğim:

Ustam, nazar et cümlelerim üstüne: hu deyip semaha dursun.

Yazmak boynumun borcu.

Ey boynum, biliyorum çok büyük yük altında bıraktım seni.

Ama bu kadar borcu başka nereye yükleyebilirim ki, dedi aklım.

Hadi biraz gökyüzü ekelim tarlaya

Hasat zamanı gelmeden sevda biçeriz belki.

Kelimelerimin üstüne ektiğim gökyüzü biraz mavi yapıyor cümlelerimi.

O yüzdendir kelimelerin, cümlelerimin içinde romantik şövalye tavrıyla do-

laşıp durması.

Ateşten cümleler yazdığım da olur.
Kelimelerim, ateş tuğlalarım.

Önce kendimi yakmalı yazdığım cümle, bunu yapmıyorsa yazmamalıyım derim. Ateşi alınmış cümleleri sevmem. Havı dökülmüş kumaş gibi sevimsizdir.

Cümle dediğin mızrak gibi delmeli, gül gibi kokmalı, yani halis olmalı, yani has olmalı, yani keskin ve net olmalı. Cümle dediğin zıpkın gibi delikanlı olmalı, civanmert olmalı.

Bir de kalbi ürperten cümleler vardır. Şelalede yıkanan dilber, ağaçların altında salınan Leyla gibidir. İnce vurur, vurunca da yıldızlar çıkartır insanın gözlerinden.

Yani kimliği olmalı cümlenin.
Adam gibi olmalı yani.
Sözün hakkı diye bir şey var.
Boşa söylenmiş söze hak vermek gerekmez.
Sözün vebalinden korkmalıdır her kalem ehli.

Söz gümüşse sükût altındır atasözümüz susmayı yücelten bir cümle değildir. Şunu der asıl bu cümle; söz söylüyorsan hakkını ver gümüş değerinde olsun, hakkını vermezsen teneke gibi olur. Yoksa susmalısın ki altın değerinde olsun susarak konuştukların.

Yazar kelimelerini disiplin altına sokmalıdır ki olur olmaz yerde konuşmasın. Kelime dediğin susmasını bilmeli. Konuşunca da yerinde konuşmalı.

Dağ içinde lav da taşır.
Peki, susan dağ mıdır, lav mı?

Biz gördüklerimizle konuşur, görmediklerimize inanırız. Öyleyse dağ konuşur, konuşmaz mı? Konuşan da dağdır susan da.

Yazı vakur bir yürüyüştür.

Cümleler, ağır ağır, bir dağın zirvesine çıkan dağcı gibi olmalı. Erkenden nefesi tüketmemeli. Ufku geniş olmalı cümlenin. Zirveden baktığında bukle bukle dağlar nasıl insanın ufkunu kaplarsa cümlelerin de derin olmalı kapsama alanı.

İnsanı kuşatmalı.
İnsanı yürekte sarıp sarmalamalı.
Korkutmamalı: Korumalı, kollamalı, yanında olmalı, uyarmalı.
Cümle içinde kurşun taşımamalı.
Cümle içinde çiçek taşımamalı.

Cümle sadık olmalı.

İnsan, sevgisini cümlelere emanet edebilmeli. Cümle duygu aktarımında doğru bir iletken olabilmeli.

Güvenli olmalı, derin uçurumlar taşısı da.
O yüzdendir cümlelerime şefkatle bakışım.

Narin olmalı cümleler.
Kitabın içine saldığında yıldız gibi parlamalı.
Kalbine dokunmalı.

Başlamak.
Başlamalıyım.
Başla!

Başlamak, önümde bir kale kapısı gibi duruyorsa cümle içimde henüz olgunlaşmamış demektir.

Yazar cümlesine hamiledir.

Sancılı olur ilk cümlelerin çıkması. Kolay başlayan cümleleri sevmem. Ne var ki, erken doğum olduğu zamanlar da olur. İlk cümleyi kurar, ardını getiremezsin bir türlü. O yüzdendir olgunlaşmış ilk cümleler ardında sürükleyip getirdiği birçok cümleyle fikir dal budak olup dökülür.

Yazmak dağın içindeki mağmanın dışa taşması olmalıdır.

Yazmak; kuyuda Yusuf olmaktır.

Yazmak; ateşe dokunmaktır.

Siperde miğfere dokunan şarapnel gibi yaşamın kıyısında alevleri yüzüne vuran bir ateş olmalıdır yazmak. Yaşama dokunmayan, işkembeden atılan cümleler havaya savrulan toz gibi yok olur gider.

Yazmak köz üstünde yürümektir.

O yüzden sıcacık somun gibi sevimlidir kitaplar.

Kokusu duyulmayan kitaplar soğuk gelir bana. Mürekkep kokmalı, toz kokmalı, kâğıt kokmalı yani anlayacağın kitap kokmalı eline aldığın zaman.

Bir de cümle dediğin gelişinden belli olmalıdır.

Yerine göre ırgalanmalı. Yerine göre coşkun ırmak gibi sarmalı geçtiği yerleri. Hah işte bu diyebilmelisin duyduğunda.

Bunun için hücrelerinden çıkarır bir cümleyi yazar; asil cümleleri, vakarlı cümleleri. Sözün vebalinden kork ey yürek ehli. Havaya uçan değil, taş ve yüre-

ğe yazılandır aslolan.

Sözün dolunay hâli de güzeldir. Ama ben hilal hâlini severim: Zariftir, narindir, liriktir.

Söz vardır umut taşır insandan insana. Biz bu tür söze prim veririz. Karamsarlık ve umutsuzluk taşıyan sözleri çöpe atmak gerek.

Mişli geçmiş mi yazıyorsun, bu yüzdendir umutsuzluğun.

Yazı geleceğe bakmalı.

Tertemiz dağ suları gibi akmalı.

Söz meclisten dışarı değil ta meclisten içeri olmalı.

Yazmak cehennem demiş ya şair. Ne de doğru demiş.

Öyle anlar olur ki oturduğun masa ısırır seni. Bir gram cümle çıkaramazsın. Etinden çıkarılan pashı çivi gibidir. Canını acıtır. Rız olursun canının yanmasına da buna degecek mi? Bilemezsin. Yazarsın, bir gün sonra baktığında, okuduğunda yazdıklarının arasında kendine sağlam bir yer edinememiş cümleler olduğunu görür öfkelenirsin. Buruşturup çöpe atarsın o canını acıtan cümleleri. Canının yanmasına degecek bir cümle değilmiş dersin içinden ama o zaman bu can acıtan cümleleri yazmazsan daha sonra can yakıcı cümlelerini nasıl yazacaksın? Sonradan yazacağın cümlelerin bedelidir o çöplük cümleler. O yüzden yazmak sancılı bir iştir.

Kalbe iyi gelen cümleler gerekli.

Bu çağda çok fazla tükettik güzellikleri.

Vitamin takviyesi gibi olmalı cümlelerim.

Yeni olmalı.

Cümlelerimi kınından çıkarılan hiç kullanılmamış silah gibi sürmeliyim alanlara. Cami önünde kâğıt mendil satan çocukların umudu gibi taze olmalı ki sahip çıkayım cümlelerime.

Yunus dergâhına uğrayıp da destur alan cümlelerimi gönül rahatlığıyla salarım piyasaya. Pirimiz Yunus'tan icazet almışsa bir cümle, daha gerisini düşünmeye ne gerek var.

Bir de Sadi'nin toprağından dolanıp gelen cümlelere itibar ederim. O büyük ustanın toprağıının kokusunu taşıyan bir cümleyi kutsal kabul ederim açıkçası.

Hemingway'in cümleleri Klimanjarı'nun karları gibi doğal ve Niagara şelalelerinin suları gibidir. Coşkun ve vahşidir bir yüzü, liriktir öteki yüzü. Ve bir İstanbul yağmurunun sonundaki deniz kadar munistir. Hemingway'in cümleleri ormanda akan bir sis gibidir. Çünkü Hemingway kendi özelinde de ormanda akan bir sis gibi yaşamıştır. Oysa Dostoyevski'nin cümlelerinden rutubet ko-

kuları gelir. O rutubetli ortamlarda yaşamış, oralarda kumar oynamış, oralarda yoksulluğun yoksunluğu ile ancak yapabildiği bir yaşam sürmüştür. O yüzden rutubetli, gizemli ve gerilimlidir Dostoyevski'nin cümleleri. Biraz da mahzen duygusu uyandırır. Güneş almayan karanlık dolu ama umudu içinde taşıyan özlem dolu cümlelerdir. Biraz da yaşamın ta kendisi oluşu ondandır. Hayat kolay değildir, zordur meşakkatlidir, zorla ulaşılır. O yüzden Dostoyevski'nin cümleleri daha insani gibi gelir bana. Hiç kuşku yok Tolstoy'un cümleleri de insani ve yüreğe dokunur ama onun cümleleri daha aristokrattır.

Aristokrat cümlelerden daha çok emekçi cümleler sıcak geliyor bana. Ama geleceği kuran daha çok aristokrat cümleler oluyor.

Kalbe iyi gelen cümleler arıyorum.

Emekçi cümlelerin alçakgönüllülüğü kalbimize yakın olsa da insanlar yüksek sesli cümlelerin önünde diz çöküyor.

Aşkın, alçakgönüllü cümlelerin önünde diz çöktüğünü gördüm. Çünkü bıçağın kesmediği duygudur aşk. Ancak hüzne ortak eder kendini ve alçakgönüllülüğe. O korkusuzdur. Boyun eğmez, eğiyorsa zaten bayağılaşmıştır.

Koyunun memelerinden yeni sağılmış süt gibi taze cümlelerim hep aşk üstünedir. Çünkü varlığın özü gelip hep aşka dayanır.

Cümlelerim Tanrı'nın bana lütfettiği çiçek tomurcuklarıdır. Onları suladığım, güneşe çıkarıp ısıttığım zaman biliyorum bir güzel verim alabilirim.

Cümlelerimi seviyor ve sevgiyle besliyorum. Nefretle beslenen cümlelerin arasından silah sesleri gelir. Ben onları sever ve türküler söylerim. Kardeşim türkü söyleyince de toprak kokusu sarıyor burnumu. Anadolu kokuyor. Ormanların gümbürtüsü geliyor cümlelerin derinlerinden. Ben, avuçlarıma alıp da sıktığım cümlelerim parmaklarımın arasından akarken Anadolu kokusu gelmeli burnuma. Anadolu tarihi insanlık tarihi demektir.

Anadolu deyince ikinci atamız Nuh ve gemisi demektir.

Anadolu demek medeniyetin başladığı İbrahim demek.

Anadolu demek ilk yazı demek.

Anadolu demek insanoğluna ilişkin ilk görkemli destan demek.

Anadolu demek keşke bulmasalardı ama ilk para demek.

Cümlelerimden Anadolu kokusu gelmiyorsa buruşturup çöpe atarım çünkü işe yaramazlar.

İşte şimdi tam da kalkıp bir zeybek oynayan cümle bulmalıyım.